

ÅRSRAPPORT 2021 FÖR AKTIVITETEN GEODATASTÖD I AGENDA 2030- ARBETET

Första året med ny nationell geodatastrategi för 2021-2025

Arbetet lett av Lantmäteriet, Anika Henriksson

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
SAMMANFATTNING AV ARBETET I AKTIVITETEN UNDER ÅRET.....	3
1. VAD VI ÖNSKAT UPPNÅ OCH VAD VI LYCKATS UPPNÅ UNDER ÅRET	4
1.1 <i>Syfte och mål</i>	4
1.1.1 <i>Nyttor som vi genererat med arbetet</i>	4
1.1.2 <i>Intressenter för arbetet</i>	6
2. FORTSÄTTNING I ARBETET	6

Sammanfattning av arbetet i aktiviteten under året

Aktiviteten har genomförts inom ramen av Geodatarådets handlingsplan för året 2021.

Aktiviteten har sin grund i den nationella geodatastrategin som gäller för 2021-2025.

I den nationella geodatastrategin finns utpekade samhällsutmaningar med mål om vad som behöver göras. Vårt arbete med geodatastöd i Agenda 2030-arbetet kan knytas till samhällsutmaningarna som finns omnämnda i strategin, dessa är ”Hållbar stadsutveckling”, ”Smart landsbygd”, ”Klimatanpassning” och ”Ett säkert och robust samhälle”. Därutöver bidrar arbetsgruppen till de uppsatta målen om en utvecklad samverkan, tillgängliga och användbara geodata samt det övergripande målet ”Geodata för ett hållbart samhälle”.

Som ett exempel kan nämnas att gruppens arbete har vidgat kunskapen om tillgängliga geodata för mål som knyter an till samhällsutmaningen ”Hållbar stadsutveckling”. Mål 11, Hållbara städer och samhällen, är ett sådant mål och idag används tex inte geodata i form av satellitdata och tjänster från Copernicus programmet för uppföljning av indikatorer knutna till målet. En tjänst som Copernicus tillhandahåller är tex kontinuerliga mätningar av aerosoler. För indikatoransvarig myndighet kan detta ge en möjlighet att bättre kunna följa förändringarna i miljön samt ge bättre möjlighet till förbättringsåtgärder för delmål 11.6 (Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person).

I gruppens fortsatta arbete kommer vi titta vidare på geodatastrategins samhällsutmaningar och koppla samman dessa till de mål som finns i Agenda 2030.

Anika Henriksson från Lantmäteriet har lett arbetet i arbetsgruppen och David Berne från Havs och Vattenmyndigheten, Tobias Edman från Rymdstyrelsen, Emma Granqvist och Lotta Lagerberg från Naturvårdsverket, Susanne Ingvander och Katharina Wilde från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Jerker Moström från Statistiska Centralbyrån, Olof Taromi Sandström från Sveriges geologiska undersökning och Eva Ugglå från Lantmäteriet och har deltagit i det gemensamma arbetet. En viktig del i arbetet har varit att mötas och skapa en kunskaphöjning mellan olika professioner på myndigheterna och mellan olika myndigheter. Arbetsgruppen har träffats 10 gånger under året, varav en workshop.

Under året har vi haft en dialog med operativa styrgruppen och Magnus Forsberg (strateg och uppdragsledare vid Geodatarådet) för att rapportera framdrift och diskutera fortsatt arbete. För fortsatt god framdrift i arbetet är deltagande från berörda myndigheter en viktig fråga.

I. Vad vi önskat uppnå och vad vi lyckats uppnå under året

I.1 SYFTE OCH MÅL

Det långsiktiga målet med gruppens arbete kan sammanfattas i nedanstående punkter:

- För det nationella/internationella Agenda 2030-arbetet med uppföljning och åtgärder:
 - Identifiera behovet av geodatastöd
 - Lämna goda exempel
- Identifiera indikatorer där bearbetning av geodata ingår direkt eller indirekt (påbörjat)
- Identifiera om de geodata som finns i dagsläget svarar upp mot behoven eller inte, vilka brister finns (påbörjat)
 - ”Bra exempel” (god försörjning/bra datakvalitet)
 - ”Dåliga exempel” (bristande försörjning/låg kvalitet)
- Lämna förslag på förbättringar, datakällor samt förutsättningar som kan bidra till ökat nyttjande av geodata för Agenda 2030
 - Vad kan akademien göra?
 - Vad kan dataproducerande myndigheter göra (På vilket sätt kan Geodatarådet bidra)?
 - Vad kan Myndighetssamverkan Copernicus göra?

GENOMFÖRANDE

Under våren 2021 tog arbetsgruppen fram en översiktlig sammanställning av alla mål, delmål och indikatorer som de medverkande myndigheterna är ansvariga för. I ett nästa steg valde arbetsgruppen att fokusera på ett av Agenda 2030s 17 mål, mål 11, Hållbara städer och samhällen. Detta mål valdes för att flera myndigheter har ett ansvar för ingående indikatorer. För mål 11 har geodata som idag används för analys och uppföljning av indikatorerna sammanställts samt har behov identifierats av nya, förbättrade eller kvalitetshöjda datakällor. Arbetsgruppen har även påbörjat en översiktlig sammanställning av användbara geodata vid arbete med mål 11. Resultatet har visualiserats med hjälp av en mindmap, se bilaga 1.

NYTTOR SOM VI GENERERAT MED ARBETET

Arbetet har bidragit till ett slags ”community building” kring frågor som rör användningen av geodata i Agenda 2030-arbetet hos de myndigheter som deltar i arbetsgruppen. Det har stärkt de deltagande myndigheterna genom en bättre samsyn i att geodata har en central roll för samhällsutvecklingen generellt och därmed också för att kunna nå de mål som är satta i Agenda 2030. Kartläggningen av myndigheters arbete med geodataförsörjning kopplat till delmål i agendan visar på den potential som en gemensam strategisk utveckling av geodata har för de globala målen. Arbetet med uppföljning eller genomförande av agendans mål skiljer sig åt mellan myndigheter och det

är inte alltid självklart så att medarbetare med expertis inom geodataområdet är direkt involverade i exempelvis dataframställning för uppföljning.

Omvänt gäller att de medarbetare som arbetar med exempelvis indikatorutveckling och dataförsörjning för uppföljning och genomförande av Agenda 2030 inte nödvändigtvis har kunskap om vilken betydelse geodata har eller kan ha. Arbetsgruppen har därför fungerat som en brygga mellan Agenda 2030 systemet och geodataexpertisen. En del av nyttan ligger helt enkelt i arbetsformen och det kunskapsutbyte som sker mellan deltagarna i arbetsgruppen.

Den genomgång av mål, delmål och indikatorer som har genomförts av deltagarna enskilt och i grupp har bidragit till en tydligare bild av vilka geodata som redan idag används i, och fungerar väl för, uppföljningen av agenda 2030.

Genomgången har också givit en första grund för att artikulera de behov som föreligger vad gäller nya, förbättrade eller kvalitetshöjda datakällor både för uppföljning och för genomförande av åtgärder. Detta arbete har dock endast hunnit påbörjas för ett par av målen.

Med stöd i det arbete som gruppen hittills gjort finns redan nu ett antal generella slutsatser:

- Högupplösande marktäckedata i tidsserier spelar en viktig roll i flera av målen/delmålen. Data från Copernicus-programmets produkter (high-resolution layers) fyller en funktion men ersätter inte behoven av en nationell datakälla. Det är därför av största vikt att arbetet med Nationella Marktäckedata kan fortsätta och erhålla framtida finansiering.
- För vissa mål är troligen användningen av Copernicus data underutnyttjade. Exempel på detta är förekomsten av aerosoler och partiklar där Copernicus-data skulle kunna komplettera bilden av luftföroreningar som idag främst baseras på (ett fåtal) mätstationer. Här tror vi att det finns en betydande utvecklingspotential.
- Sverige har ett väl fungerande system för folkbokföring som är synkroniserat med ett standardiserat nationellt adressregister, vilket underlättar beräkningar av befolkningsmetrik på låg/detaljerad geografisk nivå. Sådana beräkningar utgör en viktig bas i många av agendans indikatorer. Möjligheten att göra beräkningar med hjälp av ett geokodat årligt totalbefolkningsregister ses närmast som en självklarhet i Sverige. I de flesta europeiska länder sker dock folkräkningar endast vart femte eller vart tionde år genom stora och kostnadskrävande folkräkningar. Folkbokföringssystemet är ett förebildligt exempel på väl fungerande systemintegration mellan myndigheter (Skatteverket, Lantmäteriet).
- För arbetet med uppföljning och åtgärder inom mål 11 (hållbara städer och samhällen) finns behov av bättre data som beskriver den urbana markanvändningen och dess förändring över tid. Här kan rymd-data spela en avgörande roll men en gemensam infrastruktur behövs

för att brett realisera analysmöjligheterna både för myndigheter och kommuner. Det behövs en nationell plattform för analysfärdig ("Analysis-Ready-Data") rymddata. Fortsatt utveckling och permanentning av det nationella rymddatalabbet skulle kunna vara en lösning på detta.

- Arbetet med digitalisering av detaljplaner är ett steg i rätt riktning för att kunna göra bättre analyser av stadsrummets tillgänglighet. Idag saknas nationellt tillgängliga datakällor för detta. Den nationella geodataplattformen erbjuder kommuner att tillgängliggöra detaljplaner nationellt på ett standardiserat sätt, vilket på sikt kommer bidra till bättre tillgång och analysmöjligheter inom detta område.
- Arbete med att samla in geodata från andra aktörer genom exempelvis utveckling av nationella datavärdskap är ett viktigt verktyg för att nå öppna, tillgängliga och kostnadseffektiva underlag till arbetet med Agenda 2030 i samhället.
- En central utgångspunkt i Agenda 2030 är att ingen ska lämnas utanför ("leave no one behind"). Detta gäller även i fråga om data. Idag produceras generellt mer, tätare och bättre geodata i urbana områden och expansiva regioner medan glesa regioner och landsbygd tenderar att halka efter. En likvärdig dataförsörjning över landet vad gäller kritiska grunddata bör vara en målsättning.

1.1.2 INTRESSETER FÖR ARBETET

Gruppens arbete har varit till nytta för deltagande myndigheter då det bidragit till ökat samarbete mellan olika professioner i egen verksamhet. Det har även bidragit till en ökad kännedom om hur geodata kan förbättra ett uppfyllande av Agenda 2030-arbetet. Genom en ökad kännedom om hur geodata kan bidra samt genom att påvisa behov av nya, förbättrade eller kvalitetshöjda datakällor kan nationella myndigheter bidra till Sveriges uppfyllande av Agenda 2030-målen.

2. Fortsättning i arbetet

Under 2022 kommer aktiviteten fortsätta inom ramen av Geodatarådets handlingsplan. Detta sker med målsättningen att i arbetsgruppen förbereda och bjuda in berörda myndigheter till workshops för att där identifiera geodata som används och de behov som föreligger vad gäller nya, förbättrade eller kvalitetshöjda datakällor både för uppföljning och för genomförande av åtgärder. Under hösten 2021 fokuserade arbetsgruppen på mål 11, hållbara städer och samhällen, och under 2022 kommer gruppen att arbeta med fler mål enligt framtagna metodik.

I gruppens fortsatta arbete kommer vi titta vidare på geodatastrategins samhällsutmaningar och koppla samman dessa till de mål som finns i Agenda 2030.

Arbetsgruppen ser på möjligheten att utveckla analysperspektivet att koppla olika typer av samhällsdata kring geografiska områden, dvs från olika samhällssektorer, för att kunna samköra (t ex olika SDG-data - ekonomiska aspekter, markanvändning, miljötillstånd och folkhälsa). Sambanden mellan ekonomiska aktiviteter och deras effekter på miljö och hälsa skulle kunna analyseras och tydliggöras om de kunde kopplas till specifika platser och tidpunkter.

Se på möjligheten att utveckla geodataportaler, myndighetsvis och centralt, för att möjliggöra tillgänglighet och samkörning av geodata för analysunderlag till arbetet för hållbar utveckling av samhällen.

Arbetet sker med målsättningen att lämna material till Geodataråd och berörda myndigheter och nätverk för att redovisa resultat som kan bidra till Sveriges uppfyllande av Agenda 2030-målen.